

Tieto kannattelee osaltaan Huuhkajien liittoa

Huippujalkapallossa hyvä valmistautuminen on menestyksen perusta. Oleellinen osa valmistautumista on omasta joukkueesta ja vastustajasta kerätty data. Huuhkajien valmennusryhmälläkin on käytössään runsaasti erilaista tietoa. Tiedosta ei voi kuitenkaan johtaa suoraan ottelun lopputulosta.

– **DATA JA SEN ANALYYSI** ovat kuin treeneissä tötsät ja liivit, joita käytetään harjoituksen organisoinnissa. Työkaluja, joilla edesautetaan valmennusprosessia ja saadaan tietoa päävalmentajan päätöksenteon tueksi, sanoo Suomen Palloliitossa pelianalyysipäällikkönä työskentelevä **Henri Lehto**.

Kerätty data antaa Lehdon mukaan tukea esimerkiksi tehtäessä taktisia valintoja tai arvioitaessa ottelusuoritusta pelin jälkeen. Lehto toimii myös A-maajoukkueen videoanalytikkona.

Maajoukkueella on käytössään erilaisia analyysiohjelmistoja, joilla kootaan määrällisiä ja laadullisia aineistoja joukkueesta ja pelaajista. Valmennusryhmä saa esimerkiksi käyttöönsä puoliajalla videoleikkeitä pelistä. Videokirjastoista löytyy puolestaan vastustajan pelin analysointia varten aineistoa.

Huuhkajien kuormitusta mitataan Polarin Team Pro -järjestelmällä, joka kerää tietoa mm. pelaajien juoksu-

matkasta, spurteista ja keskisykkeestä. Kuormitusta seurataan myös kyselymenetelmin. Käytössä on lisäksi erilaisia palautumisen apuvälineitä.

Seurajoukkueet toimittavat Huuhkajille dataa pelaajista maajoukkueleiritystä edeltävältä kahdelta viikolta. Aineisto kertoo, miten kuormittuneina pelaajat tulevat leirille. Seurat saavat puolestaan maajoukkueen keräämän datan, mikä takaa tietojenvaihdon molempiin suuntiin.

Puolitosissaan voi sanoa, että jalkapallon EM-kisoissa on mukana kaikista osallistujamaista kaksi joukkuetta: pelaajat ja valmennusryhmät. Suomen joukkueessa on 23 pelaajaa ja 18 valmennustiimiin sekä muihin taustavoimiin kuuluvaa. Kun taustaryhmä on kasvanut, niin päävalmentajan toimenkuva on muuttunut. Tämän päivän huippuvalmentaja ei ole yksinään kentän laidalla pelaajille ja huoltajille ärjähdelevä äijä.

– Hyvässä tiimissä osa-alueista vastaavat eivät tuputa liikaa omaa asiaansa, vaan kaikki asiat nivoutuvat yhteen.

Markku Kanerva: ”Käsitykseni tutkimustiedosta on muuttunut”

Liikunta & Tiede kysyi päävalmentaja **Markku Kanervalta**, mikä on tutkitun tiedon ja toisaalta kokemuksen merkitys valmennuksessa. Näin Kanerva vastasi:

Mikä on tieteellisen tiedon merkitys tämän päivän jalkapallovalmennuksessa?

Nykyään huippu-urheilussa, myös jalkapallossa eri osa-alueita tutkitaan laajasti. Tärkeää on saada tutkittu tieto välitettyä valmennustoimintaan ymmärrettävässä muodossa ja jalkautettua seura- ja joukkue-toimintaan. Itse johdan paljon tiedolla ja etenkin pelaaja- ja joukkuekohtaisten analyysien pohjalta teemme valmennustiimissämme päätöksiä ja toimenpiteitä. Tutkittua tietoa ja malleja esim. otteluun valmistavien harjoitusten optimaalisesta kuormittavuudesta ja intensiivisten juoksujen määrästä olemme hyödyntäneet Huuhkajissa.

Miten suhtautuminen tutkimustietoon on muuttunut jalkapallourasi aikana? Vai onko se muuttunut?

On se muuttunut paljonkin. Erilaisten mittaus- ja analyysivälineiden ja tutkimustiedon lisääntymisen kautta sekä pienten yksityiskohtien merkityksen korostuminen

menestymisessä ovat muuttaneet käsitystäni tutkimustietoon. Pelaaja-aikanani asioita ei mitattu tai tutkittu niin paljon ja perusteellisesti, joten tutkimustietoa ei voinutkaan hyödyntää niin paljon kuin nykyään. Nykyään huippujoukkueissa on valmennustiimeissä henkilöitä, joilla on kyky tulkita ja soveltaa mitattua toimintaa ja tutkimustietoa joukkueen arkeen. Myös kehittyneen valmentajakoulutusjärjestelmän ansiosta valmentajilla on parempi tietoisuus näistä asioista ja niiden merkityksestä.

Mikä on tutkimustiedon, erilaisilla analyyseilla kootun ja kokemustiedon suhde valmennuksessa? Miten sitä voisi sanallisesti kuvata?

Tutkimustietoon ja analyyseihin on hyvä myös suhtautua kriittisesti. Data on juuri niin hyvää kuin sitä tulkitseva henkilö. Valmentajien ja pelaajien kartuttama (mm. keskustelujen ja kyselyiden kautta kerätty) kokemustieto ovat ainakin meidän toiminnassamme isossa roolissa. Käyttämällä analyysejä tutkimustiedolla kerätty tieto on usein vahvistanut näkemyksiämme. (JK)

Kuva: Antero Aaltonen

Kokemustieto auttaa jäsentämään dataa

Datan käyttö ja analysointi on kehittynyt Lehdon mukaan oleellisesti **Markku Kanervan** päävalmentajakaudella. Ihannetilanteessa asiantuntijat puukevat tiedon ymmärrettävään muotoon päävalmentajalle ja koko valmennustiimille. Kokemustiedon merkitys on silti edelleen tärkeä jalkapallovalmennuksessa. Numerot eivät kokonaan selitä jalkapalloa, joka on pelinä monimutkainen.

– On tärkeää, että valmennusryhmä on kokenut ja näkee asioita jo pelin aikana. Entiset pelaajat pystyvät aistimaan pelaajien tuntemuksia otteluissa tai ennen otteluita. Niin sanottu valmentajan silmä on edelleen tärkeä.

Kokemustieto auttaa Lehdon mukaan suodattamaan dataa. Hän muistuttaa, että pelissä on paljon asioita, jotka eivät näy numeroina. Asioita pitääkin edelleen tarkastella myös laadullisesti esimerkiksi videoleikkeiltä. Pelaaja saattaa tehdä hyvän juoksun koskematta palloon, jolloin hänelle ei merkitä pelianalyysissä suoritusta. Juoksu on kuitenkin voinut avata tilaa toiselle pelaajalle maalintekoon.

Videoaineiston tulkinnessa kokemustieto on arvossaan. Videot voivat nostaa esiin joukkuekohtaisia teemoja ja myös yksittäisille pelaajille voidaan tehdä omia leikkeitä.

Jalkapallotutkimuksen Huuhkajailmiö

Halu ja valmius käyttää tutkimustietoa ovat Lehdon mukaan kasvaneet jalkapallon parissa. Uusi valmentajapolvi on tottunut tiedon käyttöön. Tietoa on saatavana ja sen käyttöön on totuttu. Jonkun on kuitenkin jalostettava tutkittua tietoa ennen kuin se otetaan kentällä käyttöön.

– Tiedon soveltaminen käytännön toimintaan ja tutkimustiedon hyödyntäminen vaatii tulkitsijan väliin. Ei vain heitetä tutkimusartikkelia tai 50 sivua numeroita valmentajalle.

Tulkitsijoina toimivat usein Palloliitossa koulutusta kehittävätkä henkilöt. Toiminta on Lehdon mukaan ollut heidän tarpeistaan lähtevää, eikä kovin koordinoitua. Jalkapallon runsaan 260 päätoimisen valmentajan lisäksi lajissa toimii runsaasti sivutoimisia ja tuhansittain vapaaehtoisia valmentajia. Valmentajakoulutusta kehitettäessä onkin Lehdon mukaan mietittävä, saavuttaako uusin ja hyödyllisin tieto esimerkiksi juniorivalmentajat.

Jalkapallo on maailman suurin ja myös ylivoimaisesti eniten tutkittu urheilulaji. Merkityksellisen tiedon etsiminen alan tutkimustulvasta kysyy osaamista ja aikaa. Kaikkea tietoa ei löydy maailmalta, vaan sitä on tuotettava Suomessa. Tulokset eivät myöskään ole aina sovellettavissa Suomeen. Jyväskylän yliopiston ja Palloliiton yhteisenä jalkapallon työelämäprofessorina aloittaneen **Mihály Szeróvayn** yhtenä tehtävänä onkin kartoittaa tiedontarpeita ja koordinoita tutkimusta.

Lehto näkee, että valmennuksen tueksi tarvitaan ensin näkin käytännön tietoa esimerkiksi otteluiden, pienpelien tai ylipäättään harjoittelun kuormittavuudesta. Käyttöä on myös pelianalyysin tuottamalle datalle peleissä tapahtuvista suorituksista. Koko jalkapallon kehittämistä palvelee esimerkiksi yhteiskuntatieteellinen tutkimus drop out -ilmiöstä, pelaajapoluista ja liikuntapaikkarakentamisesta.

Suomalainen jalkapallotutkimus on lisääntynyt merkittävästi viimeisimmän vuosikymmenen aikana. Vuosina 2010–2019 korkeakoulutason ylempiä opinnäytteitä valmistui 254. Edellisellä vuosikymmenellä määrä oli 65. Vuonna 2020 tehtiin jo 61 jalkapalloa käsittelevää gradua tai diplomityötä. Jalkapallotutkimuksessakin voi siten puhua Huuhkaja-ilmiöstä.

Valmentajaa aina tarvitaan

Vaikka analyysimenetelmät ja käytettävissä oleva teknologia ovat kehittyneet, Lehto ei usko tekoälyn korvaavan ihmistä valmentajana. Ihmisen pitävät kentän laidalla jalkapallon mutkikkuus ja ihmisten johtamisessa vaadittavat inhimilliset tekijät.

– Valmentaminen on paljon muutakin kuin numeroitten murskaamista tai taktiikan valintaa datan pohjalta. Siihen liittyy ihmisten johtamista, kommunikointia ja motivointia.

Tekoäly helpottaa kuitenkin paisuvien datamassojen analysointia. Se auttaa löytämään uusia muuttujia, joita voi käyttää pelianalyseissa ja valmennuksen kehittämisessä. Monimutkaisen pelin perusasetelma on kuitenkin sama kuin kautta jalkapallon historian. Pelin alkaessa tilanne on 0–0, eikä lopputulosta voi varmuudella ennustaa, jos joukkueet ovat suhteellisen tasavahvat.

– Pelaajat kentällä ja valmennusprosessi ratkaisevat, miten ottelussa käy. Data ei selitä menestystä, mutta sen avulla voidaan tunnistaa menestykseen johtaneet tekijät.

JOUKO KOKKONEN